

Németh Zoltán

30 IDEGEN NŐ VOLTAM

Carol Ann Duffy: A világ felesége

Carol Ann Duffy *A világ felesége* című verseskötetében harminc nő szólal meg. Egymás után mondják el történetüket, pimasz fölénnyel, megdöbbenő szenvedéllyel vagy éppen szenvedéssel. Női hangok labirintusába kerül az olvasó, történetek sorjáznak egymás után versben, harminc nő története.

Nem akármikről van szó. Itt van Thétisz és Kírké, itt van Heródes királyné és Pilátus felesége, itt van Mrs. Darwin és Mrs. Faust, itt van Quasimodo és Freud felesége, itt van Delila és Salome, itt van Elvis unokahúga és Johanna nőpápa, itt van az ördög felesége, és itt van Pygmalion menyasszonya is. Az európai kultúrkör és a nyugat-európai civilizáció nagy mítoszai, köztisztelt eseményei kerülnek élénk költészetként – és női nézőpontot keresztül. Mert a teremtéstörténetektől kezdődően az antik mitológián, a kereszténységen és a felvilágosodáson át a 20. századig a művészetekben és a tudományban szinte kizárólag a férfiak hangját hallani. Férfiak által létrehozott irodalomról férfi irodalomtörténetek írnak férfiszempontú irodalomtörténeteket. A nő – ha nem is mindig eredendően bűnös – másodrendű, háttérbe szorított, elnémitott. Carol Ann Duffy verseskötete ezeknek a marginalizált női nézőpontoknak ad hangot és nyelvet. „Most is a kövel bénázik, a hülye valag” – mondja például Sziszüphosz felesége, majd hozzáteszi: „Mit kő, bazi szikla – már alig támoilog. / Mikor elkezdte, gondoltam, az ember nem morog, / de mostanra úgy felgyúlt bennem a harag, / néha attól félek, az életére török.” Mrs. Faust monológja pedig így kezdődik: „Az volt az eleje, / Faustnak lettem a neje. / Egyetemi kapcsolat, / szétszakad, összeakad, / albrélet, társbrélet, / jelzalog, letét: / mentünk a pályán elébb. / BA. MA. PhD. Semmi gyerek. / Két fürdőköpeny. Enyém. Tied.”

Carol Ann Duffy a verseskötetben szereplő történelmi alakokat hangsúlyozottan a jelen nézőpontjából látta. Mert hát nem örökösén a jelenben élünk? A múlt mindig a jelen függvénye, sugallja a szerző, a múltat mindig a jelen érdekei, lehetőségei felől tudjuk csak nézni. Honnét is tudhatnánk vajon, hogyan gondolkodtak más kor más emberei, miként is kéne értelmezni több ezer éves mítoszokat? A múltat nem a jelen által bekötött szemmel nézzük? Az elkeseredett Mrs. Quasimodo, a frigid Mrs. Rip van Winkle, Pygmalion szenvedélyes menyasszonya vagy a kalandvágyó, magabiztos, tizenhat éves Piroska éppen ezért itt és most él, közöttünk, hiszen az egykori nők is saját jelen idejükben éltek.

De Carol Ann Duffy verseskötete a női sorok sokszínűségének felmutatásával arra is utal, hogy nincs „örök nő”, nem léteznek egyszer és

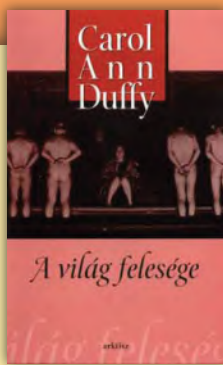
mindenkorra adott női tulajdonságok. A nők sokfélék, minden nő más, minden nő más sort él meg, egyrészt önmaga jellemének, másrészt férfi társának köszönhetően. „Férfit még nem szerettek így” – mondja Queen Kong, azaz King Kong felesége – a másik végpontként pedig Ikaroszné monológját idézhetjük: „Sem első, sem utolsó nem vagyok, tudom: / állók egy ormon, és azt figyelem, / hogy a férfi, kinek nevét viselem, / megmutatja a világnak, milyen / teljes, tökéletes, 100%-os barom.”

A T. S. Eliot-díj mellett minden bizonnyal az 1999-ben kiadott *A világ felesége* című verseskötet is hozzájárult ahhoz, hogy Carol Ann Duffy az első nő, az első skót és egyúttal az első nyíltan LGBT-személy (leszbikus, gay, biszexuális és transzgender), aki „koszorús költő”, azaz poet laureate lett (2009-ben). A költőnő azóta többször is bekerült a médiába: 2010 márciusában *Achilles* címmel írt verset David Beckhamhez, mivel az sérülése miatt nem vehetett részt a 2010-es futball-világ bajnokságon. 2010 áprilisában az izlandi Eyjafjallajökull vulkán kitörését verselte meg. Sokak számára viszont botrányt okozott azzal, hogy koszorús költő léte nem fogadta verssel az ifjú trónörökös, Vilmos herceg és Kate Middleton fiát, György cambridge-i herceget.

A világ felesége hét évvel angol megjelenése után, 2006-ban jelent meg magyarul Kappanyos András kiváló fordításában. A kötetbeli harminc nő legalább harmincféle nyelven szólal meg, ráadásul egy-egy versben akár több nyelvi réteg is keveredhet – Kappanyos András sikeresen adta vissza ezt a nyelvi sokszínűséget, a szabadverstől a szonettig. Magyarországi karrierjében döntő fontosságú volt, hogy Zsótér Sándor a kötetből ötszereplős előadást rendezett a Trafóban 2003-ban Bérés Ilona, Börcsök Enikő, Venczel Vera, Vörös Eszter és Wéber Kata szereplésével. A könyvről a legemlékezetesebb magyar nyelvű kritikát Csehy Zoltán írta (az Új Szó 2007. november 2-i számában jelent meg), és a női sorsok, női hangok sorozatát bemutató verseskötet-típus Polgár Anikó *Régész nő körömcipőben* (2009), illetve Borbély Szilárd *A Testhez* (2010) című könyveiben mutatható ki. Az a jó szöveg, amely katartikus élményt adva rákényszerít egyéni nézőpontunk, sőt akár az életünk megváltoztatására. Carol Ann Duffy verseskötetében ez a változás nemi szempontból is elementáris erejű:

„Amit biztosan tudok:
mikor sétálni ment, még férfi volt,
és nő lett, mire visszajött.”

Én például rögtön 30 idegen nő lettem.

hivatal

XXI. évfolyam, 6. szám, 2014. február

Főszerkesztő: Hodossy Gyula
Vezető szerkesztő: Petres Csizmadia Gabriella

Örökös munkatárs: Turczel Lajos

Szerkesztőbizottság elnöke:

Fibi Sándor

Tagok:

Hrbáček Noszek Magdaléna

Kalácska József

Klemen Terézia

Komzsik Attila

Krippel Éva

Novák Mónika

Szokol Dezső

Nyomdai előkészítés:

Václav Kinga

Gyenes Gábor

Nyomja:

Press Group s.r.o, Banská Bystrica

Kiadja:

Katedra Alapítvány

Felelős kiadó:

Hodossy Gyula

Elérhetőség:

Katedra Alapítvány

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

E-mail: katedra@katedra.skHonlap: www.katedra.sk

Bankszámlaszám: 1014769018/1111.

Kiadványunkat támogatta a Szlovák
Köztársaság Kormányhivatala, a Szlovák
Köztársaság Oktatásügyi,
Tudományos, Kutatási
és Sportminisztériuma.

KATEDRA • mesačník

ročník XXI., 6. číslo, február 2014

Vydavatel:

Nadácia Katedra,

Palác Duna Palota,

Galantská cesta 658/2F,

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

IČO: 35591609

ISSN 1335-6445 • EV: 611/08

Časopis vychádza s finančnou podporou

Ministerstva školstva, vedy, výskumu

a športu Slovenskej republiky.

Realizované s finančnou podporou

Úradu vlády SR - program Kultúra

národnostných menšín 2014.

Náklad: 2500 ks

Oznámenie o štruktúre vlastných vzťahov
vydavateľa periodickej tlače podľa stavu k
31.12.2013

Gyula Hodossy (FO) 70%

Károly Tóth 30 %

od 1.1.2014 Nadácia Katedra 100 %

Redakcia / Szerkesztőségünk:

Nadácia Katedra – Katedra Alapítvány.

Palác Duna Palota, Galantská cesta

658/2F, 929 01 Dunajská Streda

Tel.: 00421 (0)31 552 90 28

E-mail: katedra@katedra.skHonlap: <http://www.katedra.sk>

Minden jog fenntartva.

Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.